

TILSYNSUTVALGET
FOR DOMMERE

Tilsynsutvalget for dommere har i møte den 4. februar 2021 truffet vedtak i

- Sak nr:** 20-082 (arkivnr: 20/3008)
- Saken gjelder:** Klage fra A på sorenskriver B ved X tingrett.
- Utvalgsmedlemmer:** Bjørn Eirik Hansen (leder)
Heidi Heggdal
Ketil Myhre
Eva Albertsen Malt
Turid Ellingsen
- Offentlighet:** I medhold av offentlighetsloven § 13 første ledd, jf. forvaltningsloven § 13 første ledd nr. 1, er private parters navn unntatt fra offentlighet. For øvrig er vedtaket offentlig, jf. offentlighetsloven § 3.
- Vedtak:** Sorenskriver B gis kritikk for å ha optrådt i strid med god dommerskikk.

Innledning:

Ved brev av 9. november 2020 har A klaget på sorenskriver B ved X tingrett. Klagen gjelder dommeradferd og sen saksbehandling. Klagen er forelagt sorenskriver B, som ved brev av 24. november 2020 har avgitt uttalelse. Utvalget har videre innhentet uttalelse fra prosessfullmektigene i saken. Klagen er supplert ved brev av 24. november 2020.

Saksfremstilling:

Den underliggende saken var en foreldretvist, hvor klager var saksøker. Innklagede var dommer på saken. Det ble holdt saksforberedende møte den 21. august 2020 og hovedforhandling er berammet 11. og 12. februar 2021.

Klager – A – har i hovedsak vist til følgende:

Han anfører at innklagede ikke var objektiv i saken under det saksforberedende møtet. Han ønsket ikke å høre informasjon som var relevant for saken. Han ønsket å få en dom i saken og refererer til hva som skal ha blitt sagt mellom dem:

Innklagede «Jeg ønsker uansett, å få til en avtale. Tror du at du får lov til å ha barna mer hvis jeg skal sette dom på saken?»

Klager: «Jeg ønsker å få en dom slik at jeg får tid til å forklare hva saken handler om»

Innklagede: «Jeg har sett slike saker før. Der får far mindre samvær hver gang han anker.»

Klager: «Jeg forstår ikke hva du mener nå. Jeg har da kommet hit fordi jeg mener det er det beste for barna. Jeg har ikke kommet hit for å krangle med deg, men for å få til en løsning på situasjonen rundt barna. Så jeg vil ha en dom.»

Innklagede: «Da må du være klar over at du må betale for saken selv.»

Klager: «Hva?»

Innklagede: «Jeg har vært inne og sett at du i hvert fall har kjøpt en bil til et hundre og ni tusen.»

Klager: «Jeg forstår ikke helt hvorfor du ønsker å nekte meg en dom, så jeg kan forklare meg. Men du truer meg og det finner jeg meg ikke i».

Adv. C ber om pause.

Klager mener at innklagede i denne situasjonen ikke var objektiv, men heller direkte truende. Ettersom at hans tidligere ektefelle var tilstede, mener han også at dette er et brudd på taushetsplikten.

Klager anfører at tidspunktene som er oppgitt i rettsboken ikke stemmer. Han klager også på behandlingstiden. Rettsmøtet 17. april 2020 ble avlyst selv om nedstengningen grunnet korona ikke på dette tidspunktet var bestemt av helsedirektoratet eller FHI.

Han har fått inntrykk av en dommer som prøver å utpresse ham, utsette og lukke saken.

Innklagede er på ingen måte objektiv og har truet med å straffe ham om han blir dommer i saken som er berammet til 11. og 12. februar 2021, 22 måneder etter at stevning og begjæring og midlertidig avgjørelse ble sendt inn.

Innklagede – sorenskriver B – har i hovedsak vist til følgende:

Det er ikke korrekt det som fremkommer i klagen. Det vises til rettsboken fra det saksforberedende møtet som gjengir hva som fremkom. Det er korrekt at det fremkom opplysninger om klagers økonomi som gjorde at retten ville vurdere om klager fortsatt tilfredsstilte vilkårene for fri rettshjelp.

Mor hadde utarbeidet et forslag til minnelig løsning. Både retten og den sakkyndige opplevde forslaget som rimelig, men klager var fast bestemt på at han ønsket dom i saken. Det er korrekt at han spurte klager om hva mer han trodde han ville oppnå ved en dom enn å inngå en minnelig avtale. Han har aldri truet e.l. Det er korrekt at han påpekte for klager at hvis han ikke lenger tilfredsstilte vilkårene for fri rettshjelp måtte han betale for advokat selv. Det er noe vanskelig å skjønne hva klager mener knyttet til tidspunkter o.l. Det er fullt mulig at pausene varte fem minutter lengre enn det som fremkommer av rettsboken.

Det at rettsmøtet den 17. april 2020 ble utsatt og ikke gjennomført hadde sin årsak i covid-19 situasjonen. X tingrett hadde på det tidspunktet ikke mottatt noe videokonferanseutstyr som muliggjorde gjennomføring av rettsmøte. Når det gjelder saksbehandlingstid, vises det til at det mellom det første og andre saksforberedende møtet var en prøveperiode som er vanlig. Denne perioden ble forlenget grunnet covid-19 situasjonen.

Sakkyndig i saken – barne- og ungdomspsykiater D – har i hovedsak vist til følgende:

Hun gir sin tilslutning til dommerens beskrivelse av hendelsesforløpet i retten. Stemningen i salen ble etter hvert uvanlig amper. Hun vil mene at saksøker fremstod som lite lyttende og diplomatisk i retten. Det oppstod en affektert stemning i retten som ble vanskelig å traktere for alle parter og som dommer ikke lyktes med å få roet ned.

Prosessfullmektig for motparten – advokat E - har i hovedsak uttalt følgende:

Hun hadde ikke samme opplevelse som klager av rettsmøtet. Hun opplevde at far ikke lyttet til hva den sakkyndige meddelte retten og det vises til følgende inntatt i rettsboka: «Far var uenig i at barnas mening var slik den var gjengitt i den sakkyndiges notat.» Det opplevdes av denne grunn som vanskelig å få til en konstruktiv dialog omkring samværet og dets omfang. Rettsboken gir forøvrig en grei redegjørelse og oppsummering av rettsmøtet og hun viser til det som fremgår der. Hva gjelder varigheten av rettsmøtet og bruk av pauser, var det ingenting spesielt å bemerke til dette sammenliknet med andre saker i samme sakstype.

Når det gjelder klage på behandlingstiden, viser hun til årsaken til utsettelsen av det planlagte rettsmøtet i april 2020 slik dette er redegjort for av dommeren. Hun har ingen ytterligere merknader annet enn at samværsavtalen ble forlenget som følge av utsettelsen. Det ble derfor ingen stans i samværene mellom far og barn i denne perioden.

Prosessfullmektig for klager – advokat C – har i hovedsak uttalt følgende:

Hun finner det vanskelig å inngi uttalelse i saken fordi hun gjennom mange år har forholdt seg til innklagede både som fylkesnemndleder og som sorenskriver i X tingrett og hun har aldri hatt noe å utsette på hans vurderinger eller hans måte å lede retts- eller forhandlingsmøter på.

Klagers utgangspunkt var nok at han syntes at han ikke hadde blitt så godt behandlet og at hans sak ikke var blitt tilstrekkelig prioritert av tingretten. Han hadde blitt forespeilet at hans begjæring om midlertidig avgjørelse ville bli prioritert slik at den kunne bli behandlet før barna flyttet. I stedet tok det mer enn fem måneder før partene ble innkalt til rettsmøte.

Det var åpenbart i siste rettsmøte at dommeren ville ha et forlik i saken. Hun mener at han i den forbindelse informerte hennes klient om risikoen ved å la retten treffe en avgjørelse i saken. Det ble også sagt i klartekst at han hadde ventet mer drahjelp fra henne som saksøkers advokat for få til en avtale.

Hun var oppnevnt som prosessfullmektig for sin klient i henhold til rettshjelplovens regler. Under rettsmøtet, etter en pause i saken, opplyste dommeren at han hadde gått inn i klientens økonomiske forhold. Hun oppfattet det slik at han varslet at han ville gå inn i søknaden om fri sakførsel på nytt hvis klienten ikke gikk med på forlik i saken. Det ble spesifikt vist til en bil som hennes klient hadde anskaffet seg. I nærvær av mor og hennes prosessfullmektig, måtte så klienten opplyse at bilen var leaset.

Dommeren ga også i åpen rett opplysninger om at hvis klienten vil påstå at dommeren var inhabil, så måtte han vite at da var hele tingretten inhabil.

Etter en pause og på slutten av rettsmøtet kom dommeren tilbake og sa at det nok hadde blitt sagt for mye. Uttalelsen ble etter det hun husker, ikke ytterligere utdypet. Hennes klient hadde hele tiden vært høflig og hadde ikke kommet med noen upassende uttalelser.

Etter at de var ferdige i retten, ba hun om å få snakke med den andre prosessfullmektigen om hvordan hun hadde opplevd rettsmøtet. Hun hadde ikke reagert på dommeren, bare på hennes klient. Hun tenker at uansett hva Tilsynsutvalget for dommere skulle komme frem til, så vil det være lite heldig at innklagede treffer en avgjørelse i saken og hun kommer derfor til å begjære ny dommer i saken.

Tilsynsutvalget for dommere ser slik på saken:

Tilsynsutvalget legger til grunn at saken er klar for realitetsbehandling. Partene er orientert om retten til å forklare seg muntlig for utvalget, men ingen av dem har bedt om å få avgi forklaring, jf. domstolloven § 238 annet ledd. Tilsynsutvalget har ikke funnet grunn til å pålegge noen av partene å forklare seg for utvalget.

Klagen gjelder flere forhold.

Innledningsvis bemerkes at Tilsynsutvalget ikke kan behandle forhold som kan benyttes som grunnlag for anke eller gjenåpning, jf. domstolloven § 236 fjerde ledd. Klager har omtalt saksbehandlingen i tilknytning til sorenskriverens vurdering av om tidligere innvilget fri sakførsel skulle omgjøres, samt om sorenskriveren, eventuelt også hele X tingrett, er inhabil ved behandlingen av hovedforhandlingen som er berammet 11. og 12. februar 2021. Dette er forhold utvalget ikke har myndighet til å vurdere. Slik disse forholdene er omtalt i klagen, legger imidlertid utvalget til grunn at de heller ikke er omfattet av klagen.

Tilsynsutvalget kan treffe vedtak om disiplinærtiltak dersom en dommer forsettlig eller uaktsomt overtrer de plikter som stillingen medfører, eller for øvrig opptrer i strid med god dommerskikk, jf. domstolloven § 236 første ledd.

Når det gjelder den del av klagen som knytter seg til lengden på pauser og feil tidsangivelser i rettsboken, bemerker Tilsynsutvalget at det av ordenshensyn er ønskelig at opplysningene i rettsboken i størst mulig grad er korrekte. Unøyaktige tidsangivelser som er uten betydning for sakens realitet, eller behandlingen av denne, reiser imidlertid ikke spørsmål av dommeretisk karakter. Utvalget nøyer seg derfor med å ta til etterretning sorenskriverens opplysning om at det kan være feil i noen av tidsangivelsene i rettsboken. Sorenskriverens beslutning om å ta pauser – herunder varigheten på pausene – er forhold utvalget ikke har myndighet til å vurdere.

Klagen omfatter videre saksbehandlingstiden, herunder at rettsmøtet 17. april 2020 ble avlyst og omberammet som følge av covid-19.

Tilsynsutvalget har i sin praksis lagt til grunn at for at saksbehandlingstidens lengde skal gi grunnlag for disiplinærreaksjon, så må det foreligge en betydelig overskridelse av den saksbehandlingstid/fremdrift som normalt kan forventes i saken uten at det er rimelig grunn til det. I tillegg må dommeren kunne klandres for den lange tidsbruken.

På beramningstidspunktet for hovedforhandlingen 11. og 12. februar 2021, har det gått 22 måneder siden stevning ble inngitt. En slik tidsbruk i en foreldretvist er i seg selv for lang og ikke akseptabel. Slike saker skal påskyndes så mye som mulig, jf. også barnelova § 59 første ledd. I tillegg var behovet for rask behandling særlig fremtredende i denne saken som følge av at den andre parten planla å flytte med barnet. Det ble derfor også fremsatt begjæring om midlertidig avgjørelse. Tilsynsutvalget har derfor forståelse for klagers reaksjon på tidsbruken.

Samtidig må utvalget, basert på sorenskriverens redegjørelse, legge til grunn at saken har fulgt et saksbehandlingssløp som er vanlig i saker etter barneloven. Dette innbefatter beramning av to saksforberedende møter med en mellomliggende prøveperiode. Slik saken er opplyst, legger utvalget også til grunn at det har blitt inngått midlertidige avtaler som har sikret klager samvær med barna selv om saksbehandlingstiden har vært lang.

Tilsynsutvalget finner at tidsbruken i denne saken er lite forenlig med kravene til aktiv saksstyring og forsvarlig fremdrift, jf. tvisteloven § 11-6. Når utvalget likevel finner at terskelen for å reagere med disiplinærreaksjon ikke er overskredet, skyldes det at en ikke ubetydelig del av tidsbruken skyldes forhold sorenskriveren ikke kan holdes ansvarlig for. Tidsbruken i denne saken må for det første ses i sammenheng med ressursituasjonen ved domstolen, jf. sorenskriverens orientering om dette i brev 12. juni 2019 til klagers prosessfullmektig. Videre ble saken ytterligere forlenget som følge av covid-19 pandemien. Sorenskriverens beslutning om å avlyse og omberamme rettsmøtet 17. april 2020 av hensyn til covid-19 pandemien, beror på en konkret forsvarlighetsvurdering som Tilsynsutvalget ikke har grunnlag for å overprøve. Dette gjelder selv om de sentrale smittevernmyndighetene eventuelt ikke hadde anbefalt nedstengning av domstolene. Det vises for øvrig til sorenskriverens opplysning om at X tingrett på det angjeldende tidspunkt ikke hadde videokonferanseutstyr som gjorde det mulig å gjennomføre rettsmøtet som fjernmøte. Samlet sett kan utvalget derfor ikke se at den lange tidsbruken skyldes forhold sorenskriveren personlig kan bebreides for.

Klagen gjelder også sorenskriverens opptreden under rettsmøtet. Det er i denne forbindelse vist til at sorenskriveren utøvde forlikspres, særlig ved at han truet med å omgjøre tidligere innvilgelse av fri sakførsel dersom saken gikk til hovedforhandling. Det er videre vist til at sorenskriveren kom med upassende bemerkninger til klagers prosessfullmektig om manglende medvirkning for å nå frem til forlik. I tilknytning til dette mener klager at sorenskriveren også brøt taushetsplikten ved at spørsmål om hans økonomiske situasjon ble tatt opp og måtte besvares av ham i åpen rett.

Tilsynsutvalget viser bl.a. til Ot.prp. nr. 44 (2000-2001) side 199 hvor følgende er uttalt:

”God dommerskikk har å gjøre med hvordan en dommer utfører sine oppgaver. God dommerskikk er knyttet til en rekke forhold. For det første vil dommerens opptreden i retten være gjenstand for vurdering. I den forbindelse kan spørsmål om møteledelse, opptreden overfor parter, vitner og andre aktører være av betydning.”

I de dommeretiske prinsippene punkt 3 fjerde avsnitt er det uttalt følgende om forlik:

«Dommeren skal aktivt legge forholdene til rette for minnelige løsninger, men partene skal ikke utsettes for press til å inngå forlik.»

Videre følger det av de dommeretiske prinsippene punkt 6 første og tredje avsnitt (korrekt opptreden):

«En dommer skal holde en saklig tone og opptre verdig og korrekt overfor alle som dommeren har med å gjøre i embetsutøvelsen.

Dommeren skal vise respekt for de oppgavene advokater og representanter for påtalemyndigheten har i rettspleien. En advokat skal ikke identifiseres med sin klient.»

Tilsynsutvalget finner også grunn til å minne om de dommeretiske prinsippene punkt 3 første avsnitt:

«En dommer skal være og fremtre som upartisk og opptre slik at det ikke med rimelighet kan stilles spørsmål ved dommerens nøytralitet.»

Det er en viktig rettesnor for Tilsynsutvalget om det er påvist forhold som er egnet til å svekke tilliten til domstolene og dommerne, jf. Ot.prp. nr. 44 (2000-2001) side 174.

På bakgrunn av uttalelsene i saken legger Tilsynsutvalget til grunn at stemningen under rettsmøtet ikke utviklet seg i en positiv retning, og at det var vanskelig å få en god dialog om sakens tema. Slik saken er opplyst fremstår det som mest sannsynlig at dette, i alle fall delvis, også skyldes klagers forventning, oppførsel og ordbruk. Det vises her til sorenskriverens redegjørelse, som på dette punkt særlig underbygges av uttalelsen fra motpartens prosessfullmektig og den sakkyndige. Også klagers gjengivelse av egen språkbruk trekker i denne retning. Utvalget finner derfor ikke at sorenskriveren kan bebreides for den dårlige stemningen under rettsmøtet.

Tilsynsutvalget finner grunn til å bemerke at en dommer på ethvert trinn av saken skal vurdere muligheten for å få løst tvisten i minnelighet, jf. tvisteloven § 8-1 første ledd. I foreldretvister står hensynet til å oppnå en minnelig ordning særlig sterkt, og dommerens plikt følger uttrykkelig av barnelova § 59 første ledd. For helhetens skyld vil utvalget påpeke at også advokater for parter i foreldretvister har en særskilt oppfordring til å bidra til at det oppnås minnelige løsninger, jf. barnelova § 49. Sorenskriverens opplysning om prosessrisiko og forsøk på å avklare partenes standpunkter til forlik under rettsmøtet hadde således forankring i loven, og var i seg selv ikke i strid med de dommeretiske prinsippene.

Selv om dommeren skal legge forholdene til rette for forlik, skal partene ikke presses til forlik, jf. de etiske prinsippene punkt 3. Tilsynsutvalget legger til grunn at dommeren innen rimelighetens grenser kan forsøke å påvirke partenes posisjoner. Samtidig må dommeren respektere at en part ønsker saken avgjort ved dom. Å finne den riktige balansen kan i det enkelte tilfelle være vanskelig. Som følge av dette vil heller ikke ethvert utslag av uheldig påtrykk fra dommerens side gi grunnlag for disiplinærreaksjon. I utvalgets praksis er det lagt til grunn at grensen går ved utilbørlig forlikspres.

Sorenskriveren har i uttalelsen gitt uttrykk for at det som fremkommer i klagen ikke er korrekt. Med unntak av klagers påstand om at sorenskriveren skal ha sagt at hans prosessfullmektig var en «dårlig advokat», som uttrykkelig bestrides, er det uklart om også de øvrige deler av klagers gjengivelse av samtalen, bestrides. Tilsynsutvalget finner det imidlertid ikke påkrevd å ta stilling til om samtalen er fullt ut ordriktig gjengitt i klagen. For ordens skyld bemerkes at klagers advokat ikke selv har klaget på sorenskriveren.

Slik saken er opplyst, særlig gjennom klagen, sorenskriverens tilsvarende, uttalelsen fra klagers prosessfullmektig og nedtegnelsene i rettsboken, finner Tilsynsutvalget det overveiende sannsynlig at dommeren i tilknytning til forliksdrøftelsene også tok opp spørsmålet om klagers økonomiske situasjon, og i det minste ga et klart inntrykk av at vilkårene for fri sakførsel ville bli vurdert på nytt dersom saken gikk til hovedforhandling. Det følger av rettshjelploven § 8 tredje ledd at tidligere innvilget fri sakførsel på bestemte vilkår kan omgjøres dersom en parts økonomiske situasjon endrer seg. Utvalget finner det imidlertid uakseptabelt å koble et varsel om en slik mulig omgjøring av tidligere innvilget fri sakførsel direkte til klagers syn på spørsmålet om forlik i foreldretvisten. Spørsmålene om klagers økonomi og fri sakførsel, hadde ingen relevans eller sammenheng med spørsmålet om det burde inngås forlik eller avsies dom i foreldretvisten. Etter utvalgets syn utgjorde sorenskriverens sammenkobling av disse to spørsmålene under rettsmøtet et utilbørlig forlikspress overfor klager.

Etter Tilsynsutvalgets syn forsterkes det kritikkverdige i saken av at spørsmålet om klagers økonomiske situasjon ble reist av dommeren under rettsmøtet hvor motparten og dennes prosessfullmektig var til stede. Det fremstår også som uheldig, og lite skjønnsomt, at sorenskriveren under rettsmøtet ga åpent uttrykk for at klagers prosessfullmektig ikke ga nok bistand, eller «drahjelp», til å nå frem til forlik. Selv om sorenskriverens synspunkt om at saken materielt sett burde vært forlikt skulle være vel fundert, må en parts uttrykkelige ønske om å få dom i saken respekteres. Det må også vises respekt for prosessfullmektigens rolle i saken, herunder de råd som gis til parten. I denne saken viste sorenskriveren gjennom sin handlemåte ikke tilbørlig respekt for klagers uttrykte ønske om å få saken avgjort ved dom, og rollen til klagers prosessfullmektig. Gjennom sin handlemåte opptrådte sorenskriveren samlet sett slik at det med rimelighet også kan stilles spørsmål ved hans nøytralitet.

Etter dette finner Tilsynsutvalget at det er grunnlag for å reagere med disiplinærtiltak i form av kritikk overfor sorenskriver B, jf. domstolloven § 236 andre ledd.

Tilsynsutvalget for dommere fatter etter dette slikt enstemmig

vedtak:

Sorenskriver B gis kritikk for å ha opptrådt i strid med god dommerskikk.